

Govor predsednice Ustavnog suda Republike Kosovo, gđe Arte Rama-Hajrizi, povodom 10-godišnjice osnivanja Suda

Dozvolite mi da vam pre svega poželim dobrodošlicu na ceremoniju proslave 10. sudske godine Ustavnog suda Republike Kosovo.

Radi proslave ove jubilarne godišnjice našeg Suda, pored institucionalnih i međunarodnih predstavnika u zemlji, večeras su zajedno sa nama i delegacije iz ustavnih sudova Albanije, Crne Gore, Severne Makedonije, Hrvatske, Turske, Češke, Portugala, Malte i Luksemburga. Večeras su sa nama i predstavnica Irske pri Venecijanskoj komisiji, profesorka i pravnica za ljudska prava međunarodnog renomea, gđa Grainne McMorro, kao i direktor za međunarodna pitanja Udruženja američkih federalista za studije prava i javnih politika, g. Jim Kelly.

Koristim priliku da vam se svima od srca zahvalim na vašem prisustvu na ovom događaju, koji će sutra biti obeležen i održavanjem Međunarodne konferencije na temu: *„Osiguranje vladavine prava i ljudskih prava kroz mehanizme ustavne pravde: Izazovi 21. veka“*.

Cenjeni gosti,

Prošla godina je bila posebna za sve građane zemlje budući da smo svi zajedno proslavili jubilej 10-godišnjice proglašenja nezavisnosti i izrade Ustava Kosova. Međutim, 2019. godina je posebna godina i zbog toga obeležava prvu deceniju funkcionisanja Ustavnog suda Republike Kosovo.

U vreme od pre deset godina kada je osnovan Sud, njegove sudije su u nedostatku osnovnih uslova za rad održavale prve sednice za razmatranje u prostorijama Skupštine Kosova i Pravnog fakulteta Univerziteta u Prištini. Međutim, zahvaljujući radu i volji ustavnih sudija, a posebno međunarodnih sudija koje su donele svoje profesionalno iskustvo, tadašnje ustavne sudije nisu samo doprinele institucionalnoj konsolidaciji Suda, već su pomogle i u uspostavljanju evropskih standarda odlučivanja, zasnovanih na praksi Evropskog suda za ljudska prava, čime su i postavljeni temelji ustavnog sudstva nezavisnog Kosova. U tom pogledu, dodatni faktor u našem radu bila je uvek i podrška međunarodnih donatora, na čemu im ostajemo večno zahvalni.

Dame i gospodo,

Dok su ustavi uvek koncipirani kao okvir za upravljanje državom, osnivanje ustavnih sudova se smatralo nekom vrstom katalizatora transformacije društava u demokratske i države vladavine prava, zasnovano na kontroli političke vlasti.

Imamo niz važnih suđenja Ustavnog suda Kosova koja svedoče o ključnoj ulozi koju je on odigrao u jačanju načela vladavine prava i razvoju demokratije tokom poslednje decenije.

Suočavanje sa zahtevima koji su po svom sadržaju složeni i veoma delikatni, a često i od presudne važnosti za organizovanje institucionalnog i političkog života u zemlji, bilo je izuzetno iskustvo za Sud i za sve njegove sudije.

Na ovim slučajevima i na ovim odlukama, koje po svojoj prirodi variraju od razmatranja pitanja sukoba nadležnosti između vlasti, pa do pitanja nezavisnosti institucija i uskraćivanja prava na nepristrasno suđenje, stoji ispisana i sama istorija Ustavnog suda Kosova.

U svojim naporima da poboljša kvalitet odlučivanja, ali i da se striktno pridržava uloge i odgovornosti koja mu je pripisana Ustavom, Sud je u poslednjih nekoliko godina uspeo da preispita, izmeni i konsoliduje svoju praksu u pogledu podnesaka koji u sebi sadrže različita politička i hipotetička ustavna pitanja, odbijajući ih kao takve.

Sud je u svojoj ranijoj sudskoj praksi, primenjujući šire značenje pojma „ustavno pitanje“, razmatrao zahteve koji ne spadaju izričito u granice njegove nadležnosti i zbog toga je odlučivao od slučaja do slučaja. Raniji pristup Suda mora biti shvaćen u duhu postavljanja temelja ustavnog sudstva, kao i društvene potrebe da se Sud uključi u tumačenje nekih konkretnih članova Ustava koji su od suštinskog značaja za proces formiranja države.

Sada, kada je protekla jedna decenija Ustavnog suda, odgovori na pitanja koja nisu povezana sa nadležnošću Suda, već sa hipotetičkim pitanjima koja nisu u njegovoj nadležnosti, nisu više potrebni. Ovo nije urađeno da se izbegne odgovornost ili zbog nevoljnosti da se suoči sa ovakvim situacijama, nego da izvršava nadzornu ulogu koju je Ustav pripisala ovoj instituciji, da rešava oprečna pitanja u okviru svoje nadležnosti sa donošenjem zdravih odluka i ne pružanje odgovora ili pravnih saveta drugim institucijama.

Sud je razjasnio svoju ustavnu ulogu i odgovornosti u odnosu na druge javne organe koji mu se mogu obratiti i način na koji se oni mogu obratiti Sudu. Smatram da će ova jasnoća dobro služiti u narednim decenijama zaštite ustavnosti u Republici Kosovo. Na ovaj način je osnažena i primarna uloga Ustavnog suda kao krajnjeg čuvara Ustava i njegove zaštite od svih postupaka javnih organa.

Iako su odlučivanje i odluke Ustavnog suda pozitivno ocenjene i u izveštajima Evropske komisije o napretku za Kosovo, ono što se mora konstantno naglašavati jeste da izvršenje ovih odluka predstavlja ustavnu obavezu i odgovornost svih institucija Republike Kosovo. Ustavni sud je nedavno funkcionalizovao interno telo za praćenje i izvršenje svojih odluka, koje je do sada u nekoliko navrata informisalo glavnog državnog tužioca o neizvršenju odluka, kao poslednja mera kojom raspolaže Sud za obezbeđivanje sprovođenja svojih odluka. Institucije Republike Kosovo, a posebno sudstvo i glavni državni tužilac moraju pružiti svoju beskompromisnu podršku za izvršenje svake odluke Ustavnog suda jer samo na taj način možemo garantovati jačanje vladavine prava u zemlji.

Dame i gospodo,

Gledano u retrospektivi, Ustavni sud je zabeležio značajan napredak u ne tako dugom vremenskom periodu.

Pre deset godina nismo imali ni sudnicu. Međutim, danas imamo najsavremeniji elektronski sistem za upravljanje predmetima i najnapredniji veb sajt koji omogućava direktnu pretplatu na sve odluke i publikacije Suda.

Pre deset godina sudska praksa Suda praktično nije ni postojala. Međutim, danas imamo više od 1.400 objavljenih odluka, od kojih se pojedine odluke svake godine objavljuju i u periodičnim biltenima Venecijanske komisije.

Samo pre deset godina nismo imali odnose saradnje ni sa jednim od ustavnih sudova zemalja u regionu, ali ni sa onim evropskim. Međutim, danas imamo potpisane memorandume o razumevanju sa mnogim od njih, imamo odličnu saradnju sa Venecijanskom komisijom, punopravni smo član Svetske konferencije ustavnog sudstva.

Iako smo ponosni na ono što smo do sada postigli, sve ovo nam služi i kao podsticaj da više razmišljamo i radimo na putu ka novim uspesima.

Uvaženi gosti,

Tokom ovih godina, Sud je neretko bio predmet političkih debata i podvrgnut nepravednim i netačnim optužbama i izjavama o našem odlučivanju. Kada ovo kažem, a imajući u vidu da Sud snažno podržava i štiti slobodu izražavanja kao osnovnu slobodu zagarantovanu našim Ustavom, jako se nadam da će se sada kada ulazimo u drugu deceniju rada, debate oko Suda i njegovih odluka preorijentisati više na diskusiju o stručnim i argumentovanim obrazloženjima od strane Suda, kako bi građani bili pravilno informisani i nastavili da veruju u nezavisnost ustavnog sudstva Kosova. Ovo je i jedna od najdragocenijih vrednosti svakog demokratskog društva za čiju dalju konsolidaciju svi smo odgovorni.

Danas s ponosom mogu reći da je za razliku od prvih godina nakon osnivanja, Ustavni sud sada znatno bolje pripremljen za ono što će nam doneti budućnost. Svi smo svesni izazova kroz koje trenutno prolazi naša zemlja, kako u pogledu evroatlanskih integracija, tako i u procesu dijaloga radi postizanja sveobuhvatnog sporazuma sa Republikom Srbijom.

Uveravam vas da će u svim ovim procesima, Ustavni sud uvek ostati na visini zadatka i spreman da vrši svoju nadležnost. Ustavni sud će ostati garant zaštite ustavnosti i osnovnih vrednosti ugrađenih u naš Ustav, uz profesionalni integritet i potpunu nezavisnost u odlučivanju.

Na proslavi ovog jubileja koji je značajan za sve nas, na kraju bih želela da izrazim svoje poštovanje i zahvalnost i sadašnjim sudijama i sudijama prve generacije Ustavnog suda, generalnom sekretaru Suda, prvom savetniku i svim ustavnim savetnicima, osoblju mog kabineta, kao i ostalim službenicima Sekretarijata, bez čijeg doprinosa bi uspesi ustavnog sudstva na Kosovu bili daleko slabiji.

Još jednom vam se srdačno zahvaljujem na učešću i sretna 10-godišnjica Ustavnog suda Republike Kosovo.